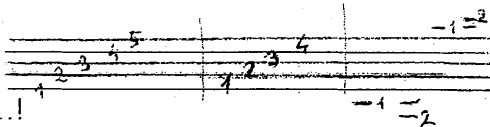

Tömörített (nem részletes) összefoglalás előképzőtől a 3. osztályig (Dobszay)

A vonalrendszer részei: vonalak (5), vonalközök (4), pótvonalak.

A vonalak letről felfelé: 1,2,3,4,5. A vonalközök letről felfelé: 1,2,3,4.

A pótvonalak alsók, vagy felsők. Ami az ötvonalhoz közelebb van, az az 1.!

A hangjegy (♩) részei: o fej, | szár, ♯ zászló, — gerenda (—).

A hang, kerekded gombóc a vonalakon, vonalközökben, pótvonalakon, vagy azok között, alatt, felett.

A hangok szárát a harmadik vonalon és attól feljebb, lefelé húzzuk a bal oldalon.

A harmadik vonal alatti hangok szárát felfelé húzzuk a jobb oldalon.

Violinkulcs: ♪ ütemvonal: | ismétlőjel: :| vége-jel, záróvonal: || prima volta szekunda volta: 1. :| 2. :|

Ritmusértékek: (Az európai zenekultúra részben a felezésen alapszik.)

A ritmusérték jele	o	♩	♩	♩	♩	♩
A ritmusérték neve:	Egészkotta- egész	Félkotta fél	Negyed kotta negyed	Nyolcad kotta nyolcad	Tizenhatod kotta tizenhatod	Harminckett kotta harminckett
Rövid név:	táááá	táá	tá	ti / titi	ri / tiri tiri	
Kiejtés	táááá	táá	tá	ti / titi	ri / tiri tiri	
A jelnek megfelelő szünet	—	—	—	—	—	—

Dinamikai jelek: A hangerőt mutatják és a hangerő változását. Olasz szavakkal fejezzük ki és mondjuk.

jel	pp	p	mp	mf	f	ff	—	—
Kiejtés (olasz)	pianissimo	piano	mezzopiano	mezzoforte	forte	fortissimo	crescendo	decrescendo
magyar jelentés	nagyon halk	halk	középhalk	középhangos	hangos	nagyon hangos	hangosítás	halkítás

Szolzizációs hangok: dó ré mi fá szó lá ti rövidítve: d r mf s l t

Ez ismétlődik, mint egy sorminta.

Ha a kényelmesnél mélyebb a hang, akkor alsó jelet: t, ha magasabb, akkor felső jelet: d' kap.

Centiszalagon: __ szó, __ lá, __ ti, __ dó __ ré __ mi __ fá __ szó __ lá __ ti __ dó' __ ré' __ mi' __ fá' __ +

Egymáshoz való viszonyuk, távolságuk állandó, fix. De bármilyen hangmagasságra tehetők.

Törvény: Ha a dó vonalon van, akkor a mi a szó és a ti ís, sőt az alsó lá, is. Szó-lá, és dó-ré-mi szomszédok.

Törzshangok: C D E F G A H centiszalagon: c d e f g a h c' d' e' f' g' +

ABC-s hangok: A törzshangok és még az összes módosított változatuk is. (tükörtojás, ember, Minden bogár...)

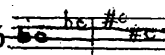
Így minden törzshangból négy új hanglehetőség nyílik. A törzshanggal együtt 5. 5x7=35. 35 ABC-s hang van. Az elnevezésekben van néhány kivétel:

bb	b	Törzshang	#	x = # #
Ceszsz	Cesz	C	Cisz	Ciszisz
Deszsz	Desz	D	Disz	Diszisz
Eszesz	Esz	E	Eisz	Eiszisz
Feszsz	Fesz	F	Fisz	Fiszisz
Geszsz	Gesz	G	Gisz	Giszisz
Aszasz	Asz	A	Aisz	Aiszisz
Bebé	Bé(Böhm:hesz)	H	Hisz	Hiszisz

A törzs- és ABC-s hangok magassága meghatározott, állandó, fix, rezgésszámhoz kötött.

Módosítójelek: a hang magasságát eltoló hangliftek. A módosítójelet a módosítandó hang elé írjuk,

arra a vonalra, vagy vonalközre, ahol a hangjegy van. A b lehúzó pocakja, a # középső mezője jelölő

duplabé: a hangmagasságát kétszer fél = egy egész hanggal leszállítja. Végződés: -eszsz

bé: a hangmagasságát fél hanggal leszállítja. Végződés: -esz, kivéve: E-esz, A-asz, és H-bé.

kereszt: a hangmagasságát fél hanggal feljebb viszi. Végződés: -isz

duplakereszt: a hangmagasságát kétszer fél = egy egész hanggal feljebb viszi. Végződés: -iszisz

feloldójel: semlegesít egy előzőleg kiadott parancsot. Érvénytelenít egy kérést, kívánságot.

A módosítójel jele	b	#	bb	x = # + #	h
A módosítójel neve	bé	kereszt	kettősbé, duplabé	kettőskereszt, duplakereszt	feloldójel
A lifteztetés, szállítás iránya	↓	↑	↓↓	↑↑	vissza
A lifteztetés, szállítás mértéke	fél hang	fél hang	2szer fél = egész hang	2szer fél = egész hang	
Kiejtésben a hang végződése.... lesz	-esz / asz / bé	-isz	-eszsz / aszasz / bebé	-iszisz	/

A módosítójel 1 ütemre érvényes. Ha a sor elején van (előjegyzés), az egész sorra hat.

2

Az F-kulcs, az F-t jelöli ki a két pontja közé eső vonallal: bariton-, és basszus-kulcsok. Rég F alakja volt: F^{f} .
(A hangcsaládok közül a kis f helyét jelöli meg.)

Diminuálás: kisebbítés $I \quad I \quad \Pi \quad I \rightarrow \text{†} \text{†} \quad A \quad \text{†} \rightarrow \Pi \quad A \Pi$

A HANGOK NEVE ÉS ELHELYEZKEDÉSE A VONALRENDSZERBEN

Sok embernek ugyanaz a keresztnéve, de vezetéknévük (családnevük) és lakhelyük más. Így megkülönböztethetők.

Ugyanígy a sok azonos nevű hangot is megkülönböztetjük. Minden hangnak saját neve, családneve, magassága, és lakhelye van az ötvonalban. (A családneveket alul láthatod)

$C - H$	$C - H$	$C - H$	$c - h$	$\bar{c} - \bar{h}$	$\bar{c} - \bar{h}$	$\bar{c} - \bar{h}$	$\bar{c} - \bar{h}$
$C_7 - H_7$	$C_1 - H_1$	$C - H$	$c - h$	$c^1 - h^1$	$c^2 - h^2$	$c^3 - h^3$	$c^4 - h^4$
$C_2 - H_2$	$C_4 - H_4$	$C - H$	$c - h$	$c^4 - h^4$	$c^2 - h^2$	$c^3 - h^3$	$c^4 - h^4$
szubkontra	kontra	nagy	kis	egyvonalas	2vonalas	3vonalas	4 vonalas

HANGKÖZÖK

Amikor két hang egyszerre szól két hangforrásból, vagy egymás után, hangközről beszélünk.

A hangköz kiszámolásába beleszámít az a hang, amiről indulunk, amiken átmegyünk, és amire érkezünk.

Például: dó-fá = d-r-m-f = 4 (Ezt azonban hosszú és fárasztó lehet mindig kiszámolni. Van helyett trükk: ránézünk és látjuk!)

Neveik és kottaképük

1 prím	2 hang, egy helyen a vonalrendszerben. (ugyanaz)
2 szekund	2 szomszéd hang. vonal↔vonalköz
3 terc	ugrás. Vonalközről → vonal. Vonalközről → vonalköz.
4 kvart	ugrás+1. vonalról→ugrás utáni vonalköz. v.közről→ugrás utáni vonal.
5 kvint	2 ugrás. Vonalköz→vonalköz→vonalköz
6 szext	kvint+1 (2 ugrás + 1) Vonalköz→vonalköz. Vonalközről→vonalköz
7 szeptim	3 ugrás. Vonalköz→vonalköz→vonalköz
8 oktáv	szeptim+1. Vonalköz - vonalköz. Vonalközről - vonal.

9 nóna, 10 decima, 11 undecima, 12 duodecima, 13 tredecima

Oktávon túli (összetett) hangközök: Az oktáv után újra kezdődnek a hangközök, csak 8-val arrébb.

Tiszta, szűk, bő: 1-8, 4-5. Kis, nagy: 2-7, 3-6.

Konszonáns = kellemes (+): 3-6 és semleges (0): 1-8, 5. disszonáns=feszültségkeltő(-): 2-7, 4, szűk és bő hangközök

HANGSOROK

Két alaptípust illik ismerni:-chord, és ...-ton végű hangsorok. (Elsősorban gyerek- és játékdalokra jellemző)

....-chord (ejtsd: kord)

Jelentése: lánc, fűzér. Egy más melletti, szomszéd hangokat jelöl. A ... helyén egy szám áll.

2 = bi	- bichord = 2 egymás melletti hang.
3 = tri	- trichord = 3 egymás melletti hangból álló hangsor.
4 = tetra	- tetrachord = 4 szomszédos hangból álló hangsor.
5 = penta	- pentachord = 5 szomszédos hangból álló hangsor.
6 = hexa	- hexachord = 6 szomszédos hang sora.

Példák: dó bichord hangkészlete = dó, ré. Ré trichord = ré, mi, fá. Szó tetrachord = szó, lá, ti, dó.

....-ton

Jelentése: hang. Nem feltétlenül egymás melletti hangokat jelöl. Sőt!

2 bi	- biton
3 tri	- triton (Nem keverendő a tritonus-szal = B4, enharmónikusan = Sz5)
4 tetra	- tetraton
5 penta	- pentaton

(Ha segít: A bi 2 betű, jelentése: 2. A tri 3 betű, jelentése 3. A tetra t betűje szögletes, mint a 4. 4szög. A penta p betűje gömbölyödik, mint az 5 pocakja. Hexa h-val kezdődik, mint a 6-os szám.)

Ötfokúság: Pentaton – Anhemiton pentatónia

Nevezetes hangsor. A magyar népzene ősi dallamainak egy csoportja pentaton. Pontosabban: félhangnélküli, kvarttonként felírható, 5 hangból álló hangsor:

ANHEMITON KVARTPENTATON

(an = nincs, hemi = fél, ton = hang. kvart = 4-onként felírható, penta ton = 5 hang.)

Ezzel leírtuk a tulajdonságait. Nincs benne félhang: **kihagyjuk a fá-t és a ti-t.**

Maradt 5 hang: **dó ré mi szó lá**

És ha felírunk minden hangot, tényleg 4-esével lesz egy-egy tag: ↑ mi ↑ lá ↑ ré ↑ szó ↑ dó.

Mivel kihagyjuk a fá és ti hangot, a tagok között nagy szekund (N2) és kis terc (k3) távolság van.

dó	ré	mi	szó	lá	dó'
N2	N2	K3	N2	K3	

Mivel 5 hangból áll a hangsor és bármelyik hangról indíthatok egy-egy hangsort, **5 féle lesz.** Ezeknek mind más szerkezetük, hangzásuk, és hangulatuk van. Mindre jellemző azonban egy tiszta, világos, egyszerű, kellemes érzés, amire azt mondjuk „kínaiás”, keleties.

Az 5 féle szerkezet, idegen szóval modus (ejtsd: modusz):

Dó pentaton	dó	ré	mi	szó	lá	dó'				
Ré pentaton		ré	mi	szó	lá	dó'	ré'			
Mi pentaton			mi	szó	lá	dó'	ré'	mi'		
Szó pentaton				szó	lá	dó'	ré'	mi'	szó'	
Lá pentaton					lá	dó'	ré'	mi	szó'	lá'

Népdalnál, a dal végén lévő záróhang dönti el, milyen pentaton a dallam. Pl.: dó-végű dal = dó-pentaton.

Hétfokú hangsorok:

Hét hangból állnak: d_r_m-f_s_l_t. Hét féle lesz, mert mindről indulhat hangsor.

sor	terjedelem	név	szerkezet	jelleg	milyen sor mivel	jellemző hangköz	hypo	mixtura
Dó	dó-dó'	Ión	d_r_m_f_s_l_t_d'	Dúr	Dó sor	n3, n7	s-s'	s-d'
Ré	ré-ré'	Dór	r_m_f_s_l_t_d'_r'	moll	Lá sor fi-vel	k3, k6	l-l'	l-r'
Mi	mi-mi'	Fríg	m_f_s_l_t_d'_r'_m'	moll	Lá sor tá-vel	k2, k6	t-t'	t-m'
Fá	fá-fá'	Líd, lyd	f_s_l_t_d'_r'_m'_f'	Dúr	Dó sor fi-vel	b4, n7	d-d'	d-f'
Szó	szó-szó'	Mixolíd	s_l_t_d'_r'_m'_f'_s'	Dúr	Dó sor tá-vel	n6, k7	r-r'	r-s'
Lá	lá-lá'	Eol / aeol	l_t_d_r_m_f_s_l	moll	Lá sor	k3, k6, k7	m-m'	m-l'
Ti	ti-ti'	Lokriszi	t_d_r_m_f_s_l_t		Nem soroljuk be	k2, sz5, fá-ti lépés		

A zenetörténet során egy időben a dó-sor (dúr) és a lá-sor (moll) lett a két leggyakrabban használt hangsor.

A mollnak több fajtája is létrejött:

Természetes moll (eol / aeol): lá sor: lá, ti, dó ré mi fá szó lá

Összhangzatos (harmonikus) moll: lá, ti, dó ré mi fá **#szi** lá

A ti-dó' kapcsolatot utánozva a szó-lá közt kis távolságot hozunk létre, úgy, hogy a szót felemeljük: **#szi-vé**. Ezzel kapcsolatban viszont előbukkan egy új fogalom: a vezetőhang és még egy: az alaphang.

Vezetőhang: Egy adott hangsor VII. hangja-tagja-foka. Nagyon közel, kis szekundra van az alaphangtól, és fel is vezet rá. **Dúr hangsorban** ez a vezetőhang a **ti**, **moll hangsorban** pedig a **#szi** lesz.

Ha a szó törzshang → keresztrel #, ha a szó b-s hang → feloldójellel $\frac{b}{\#}$, ha # -s hang → dupla keresztrel x szállítjuk fel, és tesszük szi-vé.

Az **alaphang** a hangsor első hangja-tagja-foka. Dúrban a dó, mollban a lá. C-dúrban a c, c-mollban a c...

Dallamos (melodikus) moll: lá, ti, dó ré mi **fi szi** lá lá szó fá mi ré dó ti, lá,

A szi miatt létrejött B2-t kiküszöböljük. Így felfelé haladva **fi** is lesz. Lefelé már nem kell módosítás.

A fent leírtakkal kapcsolatos részletes adatokat, és más témakörökben előforduló adatokat órán szóban és egyéb kiosztványokon kaptok. Ha kérdés, kétség merül fel, kérdezzetek, vagy írjátok le és adjátok oda.